

Економічні науки

УДК 658:65.011.3

Тиркало Юрій Євгенійович

аспірант

Національного університету «Львівська політехніка»

Тыркало Юрий Евгениевич

аспирант

Национального университета «Львовская политехника»

Tyrkalo Yuriy

Postgraduate Student of the

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0003-2535-4238

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ У
СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ РИЗИКІВ
НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ В
УКРАИНЕ В СФЕРЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ РИСКОВ
SOME ASPECTS OF PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE IN
THE FIELD OF ENTREPRENEURIAL RISKS**

Анотація. На основі вивчення теорії та узагальнення основних нормативно-правових актів України у статті представлено результати дослідження, що стосуються питання державного управління в Україні у сфері підприємницьких ризиків, а також наведено відповідні висновки і пропозиції у цьому напрямі.

Ключові слова: ризик, підприємницький ризик, нормативно-правові акти України, державне управління, управління підприємницькими ризиками.

Аннотация. На основе изучения теории и обобщения основных нормативно-правовых актов Украины в статье представлены результаты исследования, касающиеся вопроса государственного управления в Украине в сфере предпринимательских рисков, а также приведены соответствующие выводы и предложения в этом направлении.

Ключевые слова: риск, предпринимательский риск, нормативно-правовые акты Украины, государственное управление, управление предпринимательскими рисками.

Summary. Based on the study of the theory and generalization of the main regulatory legal acts of Ukraine, the article presents the results of the study concerning the issue of public administration in Ukraine in the field of entrepreneurial risks, as well as presents the relevant conclusions and proposals in this direction.

Key words: risk, entrepreneurial risks, regulatory legal acts of Ukraine, public administration, entrepreneurial risks management.

Як відомо, будь-яка підприємницька діяльність неможлива без ризику, який є обов'язковим елементом бізнесу, а «... сутність управління підприємницькими ризиками зводиться до вибору, що здійснюється особою, яка приймає рішення, в основі якого лежить оцінка результатів та можливостей, що впливають з процесу реалізації індивідом рішень, які можуть відрізнитися від очікувань» [1, с. 54]. В сучасній теорії і управлінській практиці виділяють 5-ть видів підприємницьких ризиків для українського бізнесу, а саме [1–4]:

- 1) економічні ризики;
- 2) ризики стабільності функціонування підприємницьких структур;
- 3) соціальні ризики;
- 4) ризики розвитку кар'єри;

5) психологічні ризики.

Перш ніж вивчати державне управління у сфері підприємницьких ризиків, слід зазначити, «... що можна виокремити економічну та правову сторони ризику. Економічна – полягає в настанні для конкретного суб'єкта господарювання обов'язку несення можливих витрат та/або збитків, породжених окремими ризиковими обставинами, ризиковою ситуацією тощо. Правова – полягає не в суті та не в ідентифікації ризикових обставин, а у можливості вибору правових засобів, котрі б дозволили передбачити існуючу ймовірність настання негативних майнових наслідків, мінімізувати їх, співвіднести з бажаним економічним результатом, наявним майновим інтересом [5, с. 103]» [6, с. 102].

В контексті цього, тут доцільно також зазначити і погодитись з думкою науковців [7] про те, що сьогодні в країнах-членах Європейського Союзу існує цілий комплекс законів і нормативних документів, які зобов'язують керівників підприємницьких структур відображати рівень ризиків свого бізнесу у певній стандартизованій формі, включаючи його особливості.

Розглянемо основні нормативно-правові акти України щодо державного управління у сфері підприємницьких ризиків, яке умовно можна розділити такі 3-и напрямки [7; 8]:

Напрямок 1 – Визначення поняття «ризик», «управління» і «управління ризиками» та встановлення взаємозв'язків з основними економічними категоріями;

Напрямок 2 – Врахування підприємницького ризику при визначенні характеру та періодичності державного контролювання виробничо-господарської діяльності;

Напрямок 3 – Вимоги до врахування підприємницьких ризиків при складанні фінансової та інших видів звітності підприємницьких структур.

Ризик є однією з легальних ознак підприємницької діяльності з

огляду на положення ст. 42 Господарського кодексу України від 16.01.2003 р. № 436-IV (із змінами і доповненнями) [9]: «1. Підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [9].

Водночас доцільно зазначити, що правові основи державного контролю і нагляду залежно від рівня господарського ризику підприємницьких структур (суб'єктів господарювання) регламентуються нормами Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 р. № 877-V (із змінами і доповненнями) [10], згідно якого: «... прийнятний ризик – соціально, економічно, технічно і політично обґрунтований ризик, який не перевищує гранично допустимого рівня; ризик – ймовірність виникнення негативних наслідків від провадження господарської діяльності та можливий розмір втрат від них, що вимірюється у кількісних та якісних показниках; ... Методика розроблення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності ... періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю), має передбачати ... оцінку ступеня небезпеки, масштабу, виду та сфери діяльності, наявність порушень у попередній діяльності суб'єктів господарювання (крім новостворених). ... З урахуванням значення прийнятного ризику всі суб'єкти господарювання, що підлягають нагляду (контролю), належать до одного з трьох ступенів ризику: високий, середній або незначний. Залежно від ступеня ризику органом державного нагляду (контролю) визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю). ... Критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду

(контролю), затверджуються Кабінетом Міністрів України за поданням органу державного нагляду (контролю)» [10].

Поряд з тим, у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV р. № 877-V (із змінами і доповненнями) [11] зазначено, що: «звіт про управління - документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності. ...» [11].

З огляду на зазначене вище, доцільно погодитись з думкою науковців [6], яка і сьогодні є актуальною, про те, що: «Закон ... не дає правової характеристики підприємницькому ризику, не передбачає можливості виведення критеріїв його допустимості (обґрунтованості, правомірності), не пояснює його ролі та значення при притягнення суб'єкта підприємництва до відповідальності» [6, с. 102].

Таким чином, у контексті аналізу наукових праць та джерел [1–14], встановлено, що питання державне управління у сфері підприємницьких ризиків є одними із найбільш важливих напрямків державної політики України, і потребує додаткового дослідження, а у законодавство України необхідно удосконалити (внести зміни і доповнення, зокрема – щодо правової характеристики і критеріїв допустимості (обґрунтованості, правомірності)) підприємницькому ризику). Визначено, що правові основи державного управління у сфері підприємницьких ризиків регламентуються нормами Господарського кодексу України, Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» та Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». З'ясовано, що перш ніж вивчати види ризиків у підприємстві, необхідно виокремити і дослідити економічну і правову сторони підприємницького ризику. Встановлено, що тут важливе значення мають дослідження теоретичних і практичних аспектів управління

підприємницькими ризиками в системі цінностей сталого розвитку, а також аналізування та оцінювання ефективності управління підприємницькими ризиками в системі цінностей сталого розвитку на засадах теорії і практики.

Література

1. Пильнова В. П., Гавриш О. М., Капелюшна Т. В. Формування системи управління підприємницькими ризиками // *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 24. С. 51–57. doi: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.24.51>
2. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І. *Ризикологія в економіці та підприємстві*. К.: КНЕУ, 2004. 480 с.
3. Жигір А. А. Різновиди підприємницьких ризиків та їх класифікація // *Ефективна економіка*. 2012. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1063> (дата звертання: 01.11.2021 р.).
4. Кравченко В. А. Виявлення та опис підприємницьких ризиків: практичний алгоритм для українського бізнесу // *Вісник Запорізького національного університету*. 2008. № 1(3). С. 63–70. URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/econom_2008_1/2008-26-06/kravch.pdf (дата звертання: 01.11.2021 р.).
5. Резнікова В., Стефанчук Р. Оцінка ризиків у підприємстві та управління ними // *Право України*. 2018. № 5. С. 101–115. doi: <https://doi.org/10.33498/louu-2018-05-101>
6. Резнікова В. В., Кравець І. М. Класифікація ризиків у підприємстві // *Перші наукові читання пам'яті академіка В. К. Мамутова: Матеріали круглого столу* (8 лютого 2019 р., м. Київ). Наук. ред. В.А. Устименко. НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень, 2019. С. 101–105 URL: <http://www.iepd.kiev.ua/wp->

content/uploads/2019/04/Zbirka-08-02-2019.pdf#page=101 (дата звертання: 01.11.2021 р.).

7. Вознюк І. П., Шуляр Р. В. Державне управління у сфері підприємницьких ризиків: нормативні акти // *Маркетинг та логістика в системі менеджменту*: Тези доповідей ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 8–10 листопада 2012 р.) / Національний університет «Львівська політехніка» [та інші]. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. С. 56–57. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/17009> (дата звертання: 01.11.2021 р.).
8. Посохов І. М., Жадан Ю. В. Дослідження існуючих наукових підходів до визначення категорій «ризик», «управління» та «управління ризиками» // *Бізнес Інформ*. 2015. № 12. С. 26–31. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2015-12_0-pages-26_31.pdf (дата звертання: 01.11.2021 р.).
9. *Господарський кодекс України*: Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звертання: 01.11.2021 р.).
10. *Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності*: Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звертання: 01.11.2021 р.).
11. *Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні*: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV р. № 877-V (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звертання: 01.11.2021 р.).
12. Popova N., Kataiev A., Nevertii A., Kryvoruchko O., Skrynkovskyy R.

Marketing Aspects of Innovative Development of Business Organizations in the Sphere of Production, Trade, Transport, and Logistics in VUCA Conditions // *Studies of Applied Economics*. 2020. Vol. 38 No. 4. doi: <https://doi.org/10.25115/eea.v38i4.3962>

13. Скриньковський Р. М. Діагностика фінансового, виробничого, трудового, соціально-економічного та інноваційно-інвестиційного потенціалів і аналіз потенційних ризиків підприємства в умовах невизначеності // *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 186–193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Рекон_2015_2_28 (дата звертання: 01.11.2021 р.).
14. Скриньковський Р. М., Семчук Ж. В., Костюк Н. Р. Діагностика ризиків діяльності та особливості страхового захисту підприємства // *Бізнес Інформ*. 2015. № 12. С. 189–197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_12_29 (дата звертання: 01.11.2021 р.).